

Gras is om in te liggen, deel 92.

Rutger Barendse.

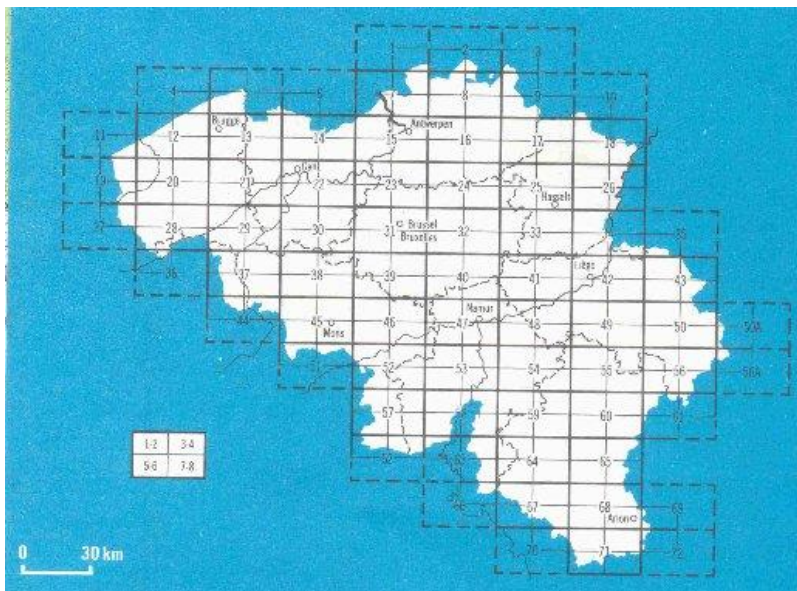
Planten strepen in Vlaanderen.

Als je vanuit Eindhoven een 20 kilometer naar het zuiden rijdt zit je al in België. Hoe het planten strepen en verwerken daar gaat is velen onbekend. Toch wordt er ook daar intensief gestreept en gepubliceerd. Het is net als in Nederland redelijk afhankelijk van fanatieke groepjes of individuen, zodat er natuurlijk plaatselijk nog veel braak terrein is.

Momenteel (2005) is men doende een Vlaamse plantenatlas te maken met gegevens tot en met 2003. Een actueel overzicht van de bezochte hokken is op te vragen bij het [Instituut voor Natuurbehoud](#). Daaruit valt op te maken dat er in aangrenzend België (Provincie Limburg) al wel wat gedaan is, maar dat er ook nog veel te doen is. Het beeld is in ieder geval meer diffuus dan in Nederland, grote witte vlakken ('witte gebieden') zijn er weinig.

Kaart kopen/aanvragen

Toen ik vijf jaar geleden vanuit Nijmegen naar Balen in België verhuisde wilde ik graag ook hier wat planten strepen. Ik kocht een topografische kaart van het Nationaal geografisch instituut 1:25000, noteerde het kilometerhok volgens het LAMBERT-ruitennet dat netjes op de kaart staat aangegeven, en ging aan de slag. Dat was iets te simpel gedacht. Men verzamelt in België plantenwaarnemingen volgens de IFBL-hokken om ze goed te kunnen vergelijken met gegevens van vroeger. Dit is een op de voornoemde kaarten onzichtbaar kilometergrid, niet geheel toevallig wel strak in de linker onderhoek beginnend. Je kunt het dus gemakkelijk zelf inmeten, de notatie van de hokken is iets minder makkelijk (zie onder). Het gemakkelijkst is het om contact te zoeken met het [Instituut voor Natuurbehoud](#). Na enig aandringen kun je een zwart-witversie krijgen van een gewenste kaart met de hoknotatie in het hok zelf (voorbeeldkaart: afbeelding 3). Ook bij [Natuurpunt](#) of [LIKONA](#) is zo'n kaart wel verkrijgbaar.

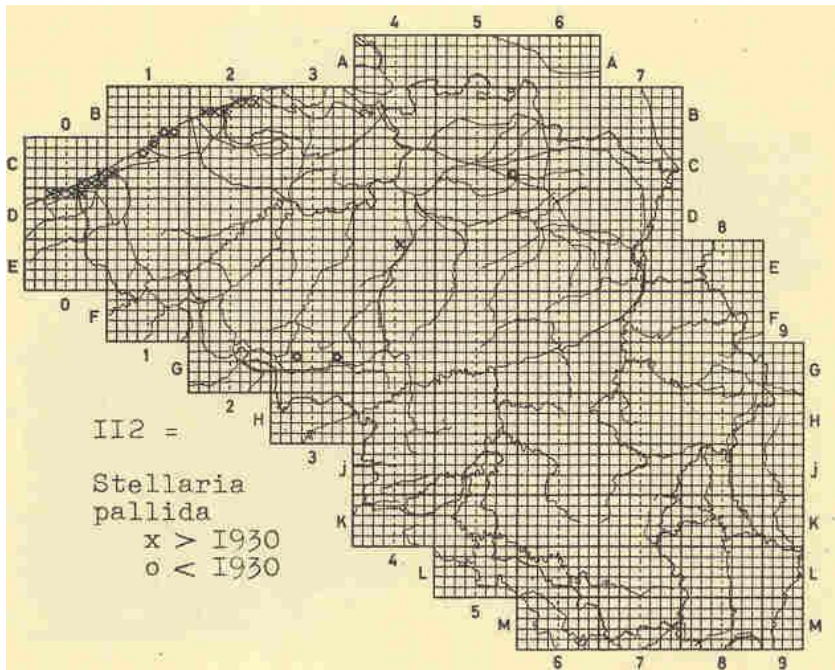

Afbeelding 1: Kaartbladen volgens topografische kaart van het Nationaal geografisch instituut 1:25000

Zelf inmeten:

De topografische 1:25.000-kaarten (1 kilometer = 4 centimeter) zoals die in de handel zijn, zijn elk een kwart kaartblad (16 x 10 km). Het gehele kaartblad is dus 32x20 km. Dit kaartblad wordt aangeduid met een cijfer (afbeelding 1), of (door floristen) met een cijfer + letter (afbeelding 2). Elk kaartblad wordt horizontaal in 8 delen gedeeld en vertikaal in 5, zodat uurhokken van 4 x 4 km ontstaan, genummerd met twee cijfers, waarvan het eerste de regel en het tweede de kolom aanduidt. Elk uurhok wordt horizontaal en vertikaal in tweeën gedeeld, zodat hokken ontstaan van 2 x 2 km. Deze worden genummerd van 1 t/m 4, 1 en 2 op de bovenste regel, en 3 en 4 op de onderste. Deze 2x2km-hokken worden in op dezelfde manier in vieren verdeeld. Zo

ontstaan km-blokken die ook weer genummerd zijn van 1 t/m 4, 1 en 2 op de bovenste regel, en 3 en 4 op de onderste. Het is ietwat ingewikkeld maar het blijft logisch ingedeeld.

Figuur 1 Afbeelding 2: Kaartbladen volgens IFBL-rooster (grenzen zijn hetzelfde als die van afbeelding 1, het betreft hier een kopie van een verspreidings kaart uit De Atlas van de Belgische en Luxemburgse Flora (Van Rompaey en Delvosalle, 1978)

Tabel 1: Overzicht per kaartblad van 16 bij 10 kilometer. Met potlood, liniaal en de kaart weet je nu snel waar je zit.

IFBL-ROOSTER KAARTBLAD 1 - 2															
11,11	11,12	11,21	11,22	12,11	12,12	12,21	12,22	13,11	13,12	13,21	13,22	14,11	14,12	14,21	14,22
11,13	11,14	11,23	11,24	12,13	12,14	12,23	12,24	13,13	13,14	13,23	13,24	14,13	14,14	14,23	14,24
11,31	11,32	11,41	11,42	12,31	12,32	12,41	12,42	13,31	13,32	13,41	13,42	14,31	14,32	14,41	14,42
11,33	11,34	11,43	11,44	12,33	12,34	12,43	12,44	13,33	13,34	13,43	13,44	14,33	14,34	14,43	14,44
21,11	21,12	21,21	21,22	22,11	22,12	22,21	22,22	23,11	23,12	23,21	23,22	24,11	24,12	24,21	24,22
21,13	21,14	21,23	21,24	22,13	22,14	22,23	22,24	23,13	23,14	23,23	23,24	24,13	24,14	24,23	24,24
21,31	21,32	21,41	21,42	22,31	22,32	22,41	22,42	23,31	23,32	23,41	23,42	24,31	24,32	24,41	24,42
21,33	21,34	21,43	21,44	22,33	22,34	22,43	22,44	23,33	23,34	23,43	23,44	24,33	24,34	24,43	24,44
31,11	31,12	31,21	31,22	32,11	32,12	32,21	32,22	33,11	33,12	33,21	33,22	34,11	34,12	34,21	34,22
31,13	31,14	31,23	31,24	32,13	32,14	32,23	32,24	33,13	33,14	33,23	33,24	34,13	34,14	34,23	34,24

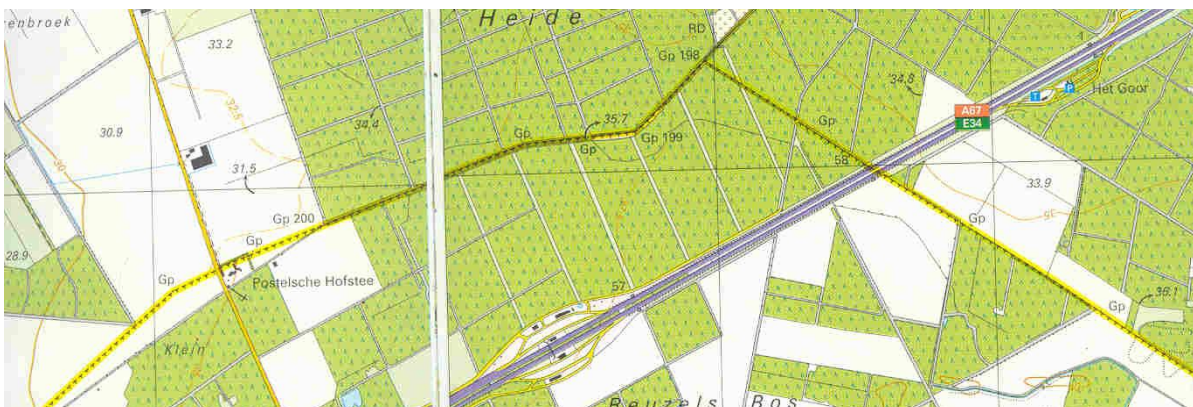
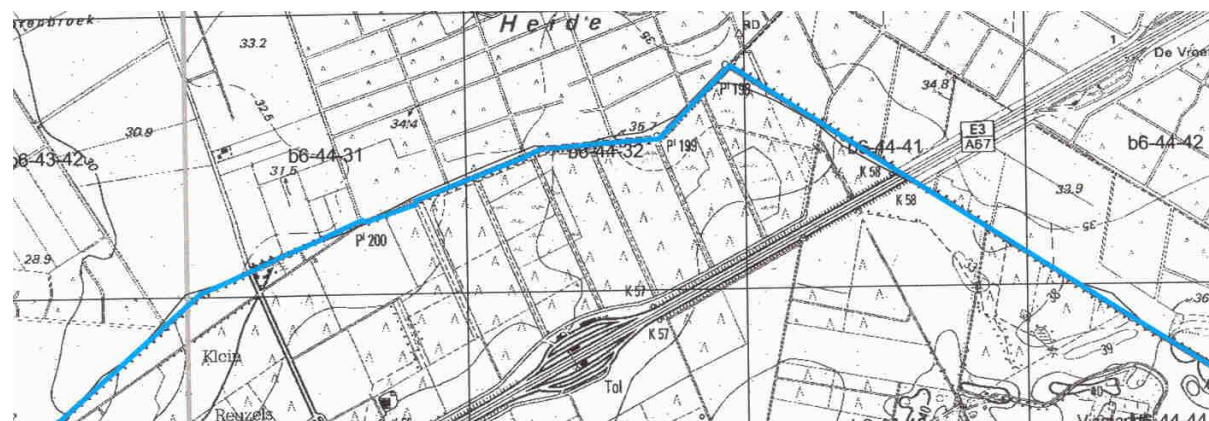
IFBL-ROOSTER KAARTBLAD 3 - 4															
15,11	15,12	15,21	15,22	16,11	16,12	16,21	16,22	17,11	17,12	17,21	17,22	18,11	18,12	18,21	18,22
15,13	15,14	15,23	15,24	16,13	16,14	16,23	16,24	17,13	17,14	17,23	17,24	18,13	18,14	18,23	18,24
15,31	15,32	15,41	15,42	16,31	16,32	16,41	16,42	17,31	17,32	17,41	17,42	18,31	18,32	18,41	18,42
15,33	15,34	15,43	15,44	16,33	16,34	16,43	16,44	17,33	17,34	17,43	17,44	18,33	18,34	18,43	18,44
25,11	25,12	25,21	25,22	26,11	26,12	26,21	26,22	27,11	27,12	27,21	27,22	28,11	28,12	28,21	28,22
25,13	25,14	25,23	25,24	26,13	26,14	26,23	26,24	27,13	27,14	27,23	27,24	28,13	28,14	28,23	28,24
25,31	25,32	25,41	25,42	26,31	26,32	26,41	26,42	27,31	27,32	27,41	27,42	28,31	28,32	28,41	28,42
25,33	25,34	25,43	25,44	26,33	26,34	26,43	26,44	27,33	27,34	27,43	27,44	28,33	28,34	28,43	28,44
35,11	35,12	35,21	35,22	36,11	36,12	36,21	36,22	37,11	37,12	37,21	37,22	38,11	38,12	38,21	38,22
35,13	35,14	35,23	35,24	36,13	36,14	36,23	36,24	37,13	37,14	37,23	37,24	38,13	38,14	38,23	38,24

IFBL-ROOSTER KAARTBLAD 5 - 6

31,31	31,32	31,41	31,42	32,31	32,32	32,41	32,42	33,31	33,32	33,41	33,42	34,31	34,32	34,41	34,42
31,33	31,34	31,43	31,44	32,33	32,34	32,43	32,44	33,33	33,34	33,43	33,44	34,33	34,34	34,43	34,44
41,11	41,12	41,21	41,22	42,11	42,12	42,21	42,22	43,11	43,12	43,21	43,22	44,11	44,12	44,21	44,22
41,13	41,14	41,23	41,24	42,13	42,14	42,23	42,24	43,13	43,14	43,23	43,24	44,13	44,14	44,23	44,24
41,31	41,32	41,41	41,42	42,31	42,32	42,41	42,42	43,31	43,32	43,41	43,42	44,31	44,32	44,41	44,42
41,33	41,34	41,43	41,44	42,33	42,34	42,43	42,44	43,33	43,34	43,43	43,44	44,33	44,34	44,43	44,44
51,11	51,12	51,21	51,22	52,11	52,12	52,21	52,22	53,11	53,12	53,21	53,22	54,11	54,12	54,21	54,22
51,13	51,14	51,23	51,24	52,13	52,14	52,23	52,24	53,13	53,14	53,23	53,24	54,13	54,14	54,23	54,24
51,31	51,32	51,41	51,42	52,31	52,32	52,41	52,42	53,31	53,32	53,41	53,42	54,31	54,32	54,41	54,42
51,33	51,34	51,43	51,44	52,33	52,34	52,43	52,44	53,33	53,34	53,43	53,44	54,33	54,34	54,43	54,44

IFBL-ROOSTER KAARTBLAD 7 - 8

35,31	35,32	35,41	35,42	36,31	36,32	36,41	36,42	37,31	37,32	37,41	37,42	38,31	38,32	38,41	38,42
35,33	35,34	35,43	35,44	36,33	36,34	36,43	36,44	37,33	37,34	37,43	37,44	38,33	38,34	38,43	38,44
45,11	45,12	45,21	45,22	46,11	46,12	46,21	46,22	47,11	47,12	47,21	47,22	48,11	48,12	48,21	48,22
45,13	45,14	45,23	45,24	46,13	46,14	46,23	46,24	47,13	47,14	47,23	47,24	48,13	48,14	48,23	48,24
45,31	45,32	45,41	45,42	46,31	46,32	46,41	46,42	47,31	47,32	47,41	47,42	48,31	48,32	48,41	48,42
45,33	45,34	45,43	45,44	46,33	46,34	46,43	46,44	47,33	47,34	47,43	47,44	48,33	48,34	48,43	48,44
55,11	55,12	55,21	55,22	56,11	56,12	56,21	56,22	57,11	57,12	57,21	57,22	58,11	58,12	58,21	58,22
55,13	55,14	55,23	55,24	56,13	56,14	56,23	56,24	57,13	57,14	57,23	57,24	58,13	58,14	58,23	58,24
55,31	55,32	55,41	55,42	56,31	56,32	56,41	56,42	57,31	57,32	57,41	57,42	58,31	58,32	58,41	58,42
55,33	55,34	55,43	55,44	56,33	56,34	56,43	56,44	57,33	57,34	57,43	57,44	58,33	58,34	58,43	58,44

Afbeelding 3 en 4: Als voorbeeld een stuk van de kaart, waar de A67 (E3/E34 Eindhoven-Antwerpen) de grens over gaat: Eerst de Belgische hokken dan de Nederlandse hokken.

Verwerking van de waarnemingen

Het Instituut voor natuurbehoud verwerkt de lijsten met waarnemingen die volgens een standaard-formulier (streeplijst) kan worden ingevuld. Dit formulier is downloadbaar via [Flora Databank](#) (Klik op "Flora Databank" nogmaals op "Flora Databank" en vervolgens op "Steeplijst"). Ze accepteren ook Nederlandse streeplijsten en nog vele andere dus dat is verder niet zo'n probleem. Terugmelding van bijzondere soorten is er maar weinig tenzij je ook materiaal opstuurt naar de Nationale Plantentuin van België (Domein van Bouchout 1860 te Meise). Er is onderling intensief contact zeker met de naderende verspreidingsatlas voor Vlaanderen. Tegenwoordig kun je ook online plantenwaarnemingen insturen. Je moet dan eerst een inlognaam aanvragen, een paswoord krijg je retour. Dit is alleen handig als je veel waarnemingen heb van 1 soort, omdat lijsten van verschillende plantennamen veel zoek- en typwerk vereist. Tevens kun je waarnemingen aanvragen. Je moet wel een reden opgeven. Verspreidingsonderzoek zou een reden kunnen zijn. Via een e-mail krijg je dan de gevraagde gegevens.

Groepen, boeken en tijdschriften

Er zijn wel heel wat verschillende groepen en groeperingen bezig met strepen, waarvan het niet in één keer duidelijk is (voor de buitenstaander) welke rol ze spelen en welk doel ze hebben. Ook is het even zoeken naar literatuur.

Zo is er [LIKONA](#), de Limburgse Koepel voor Natuurstudie met een actieve [botanische werkgroep](#), sterk gelieerd aan de Provincie Limburg, gecoördineerd vanuit het Provinciaal Natuurcentrum (Het Groene Huis op Domein Bokrijk). Zij streepten zeer fanatiek tot 1992 met als doel de in 1993 verschenen (en uitverkochte) Limburgse Plantenatlas (Berten 1993). Dit is een zeer lijvig vierdelig rapport. Het betreft een massa op wit A4 papier gekopieerde kaarten met zeer beknopte toelichting. Voor elke soort is er 1 pagina ingeruimd! Ook is er in 2002 een rode lijst verschenen van Limburg (Berten 2002). In dit rapport wordt ook, zeer beknopt, een soort tussenstand (in feite die van 1992 met wat aanvullingen) gegeven van de status (algemeenheid, verschijnen, verdwijnen) van alle gevonden plantensoorten uit Limburg. Na 1992 lijkt er wat planten strepen lichtelijk de klad in gekomen. Vanuit LIKONA verschijnt er wel nog steeds ieder jaar een jaarboek met ieder jaar wel iets interessants over planten, al was het maar in de rubriek 'becommentarieerd literatuuroverzicht'.

De Antwerpse (als in Provincie Antwerpen) tegenhanger [ANKONA](#) heeft ook een plantenwerkgroep. Hier wordt geprobeerd richting te geven aan initiatieven die binnen de provincie Antwerpen plaatsvinden. De koepel (meer nog dan in Limburg) is feitelijk een door ambtenaren gedraaide club die vrijwilligers sturen en helpen. ANKONA geeft via internet beschikbaar blad ('ANKONA-berichten') uit met excursieaankondigingen en nieuwtjes. Ook hier een jaarboek uitgave.

Dan is er Natuurpunt. Deze is vergelijkbaar met het Nederlandse Natuurmonumenten gecombineerd met de KNNV plus veel zelfwerkzaamheid bij het onderhoud van terreinen. Het heeft haar eigen plantenwerkgroep. Deze heeft eigenlijk geen echte leden. Het is een verzameling van kleinere plantenwerkgroepen binnen Natuurpunt in Vlaanderen, gecoördineerd vanuit het Natuurpunt-kantoor in Mechelen. In die hoedanigheid werken ze ook samen met twee verenigingen die in Vlaanderen opereren.

Dat zijn de Nationale Werkgroep Botanie (NWB), een actieve club mensen die tijdens het zomerseizoen tweemaandelijks ergens in het Vlaamse strepen, en de vereniging genaamd Floristisch Onderzoek voor Natuurbehoud [FON](#). Deze bestaat (voor wat betreft de hogere planten) uit een groep actievelingen voornamelijk uit de stad Antwerpen. Zij geven op internet uitgebreide verslagen van excursies (sinds 2001) inclusief een hoop verhelderende foto's.

Bij de mossen is FON inmiddels 'in symbiose' met Natuurpunt Mossenwerkgroep, genaamd werkgroep mossen en lichenen. Met zijn allen (Natuurpunt / NWB / FON) geven zij een blaadje uit dat 'Nieuwsbrief' heet met als ondertitel Mossen en Lichenen, Planten, Paddestoelen. Dit is via internet beschikbaar via [Natuurpunt](#). In dit blad verschijnen (4 keer per jaar) sinds 2001 excursieaankondigingen en de verslagen van die excursies. In feite zijn de leden van deze drie werkgroepen diegenen die de Nieuwsbrief ontvangen. Dit blad is tevens ook zo ongeveer de vervanger van achtereenvolgens het IFBL-

contactblad (1983-1992) en Streepzaad (1995-2001), de laatste uit de stal van de Plantentuin (zie verder). Voor zover ik weet verschijnen van beide geen nummers meer.

Eén van de uitgaves van Natuurpunt, waar vaak artikelen over planten in verschijnen, is het blad Natuur.focus. Het verschijnt vier keer per jaar met populair-wetenschappelijke artikelen over natuur(-beheer)onderzoek in Vlaanderen. Het wordt voornamelijk gevuld door medewerkers van het Instituut voor Natuurbehoud en medewerkers/studenten van Belgische universiteiten. Er wordt overigens nog verrassend veel toegepast onderzoek naar planten gedaan! Word je lid van Natuurpunt (voor Nederlanders € 22,50) krijg je een algemeen blad (Natuur.blad) en kun je je voor € 20 extra ook op Natuur.focus abonneren.

Het hier al vaker genoemde Instituut voor Natuurbehoud (100 betaalde medewerkers), heeft een overkoepelende rol. Onder andere verwerkt en analyseert het de op Vlaams niveau binnengekomen informatie.. Dat ze meer doen bewijst bijvoorbeeld een intensieve studie naar ingeburgerde plantensoorten (Verloove, 2002).

De Nationale Plantentuin van België geeft ook een blad uit: Dumortiera, dat momenteel (2004/2005) zeer onregelmatig verschijnt. Het blad is gevuld (deels in het Frans) met populair wetenschappelijke artikelen over nieuwe vondsten en soorten. Ook staan er artikelen over mossen in. Doorvorste werken van de Plantentuin zijn onder andere de Atlas van de Belgische en Luxemburgse Flora (van Rompaey en Delvosalle, 1972/1979) en de Flora van België (De Lange et. al., 1995 en Lambinon et al. 1998).

Meer plaatselijk zijn er mij in het grensgebied weinig afdelingen bekend met actieve streepgroepen. Naar mijn indruk zijn het vaak actieve individuen. De Ecologische Werkgroep Meanderland (Geel, Meerhout, Ham, Mol en Balen), vallende onder Natuurpunt, inventariseert voornamelijk de planten van de in eigen beheer zijnde gebieden. Hieronder valt onder andere het Buitengoor (gemeente Mol), een heidegebied met kalkrijke kwel en zeer bijzondere planten.

Literatuur

Boeken

- Berten, R., 1993. Limburgse Plantenatlas 1-4, LIKONA, Hasselt.
- Berten, R. & Gora, L., 2002. Evolutie van het plantenbestand in de provincie Limburg, rode lijst van planten en plantengemeenschappen in Limburg, Rapport Instituut voor Natuurbehoud 2002.02, Brussel.
- De Langhe, J.E. et al., 1995. Flora van België, het Groot Hertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden. Nationale Plantentuin van België, Meise.
- Lambinon, J. et. al. 1998. Flora van België, het Groot Hertogdom Luxemburg, Noord-Frankrijk en de aangrenzende gebieden. Nationale Plantentuin van België, Meise.
- Van Rompaey, E. & Delvosalle, L., 1972. Atlas van de Belgische en Luxemburgse Flora. Nationale Plantentuin van België.
- Van Rompaey, E. & Delvosalle, L., 1979. Atlas van de Belgische en Luxemburgse Flora, tweede uitgave, herzien door L. Delvosalle. Nationale Plantentuin van België
- Verloove, F., 2002. Ingeburgerde plantensoorten in Vlaanderen. Mededeling van het Instituut voor Natuurbehoud nr. 20, Brussel.

Tijdschriften, jaarboeken

- ANKONA jaarboek 1998-nu, ANKONA.
- Nieuwsbrief Lichenen en Mossen, Paddestoelen, Planten. 2001-nu, Natuurpunt/NWB/FON.
- LIKONA jaarboek, 1991-nu, LIKONA.
- Natuurpunt.focus, 2002-nu, Natuurpunt.
- Dumortiera, 1974/75-nu, Nationale Plantentuin van België, Meise.